

La Sud-àfrica post-Mandela

Nelson Mandela (esquerra) i Thabo Mbeki, a l'estadi d'Orlando a Soweto el passat 28 de març. Les eleccions han servit per confirmar el relleu del lideratge del país, que ja funcionava en la pràctica.

Els comicis del 2 de juny marquen una nova era per Sud-àfrica. El nou president, Thabo Mbeki, té en la delinqüència i la recessió econòmica els principals factors a combatre.

La nova Sud-àfrica, nascuda de la liquidació de l'*apartheid*, comença una nova etapa sense Nelson Mandela, el seu dirigent més respectat, l'únic que és admirat tant pels negres com pels blancs, mestissos i asiàtics. El successor, Thabo Mbeki, més pragmàtic que no pas Mandela, té al davant el titànic desafiament d'haver de reactivar una economia en recessió, aturar la delinqüència i fer disminuir les diferències socials entre negres i blancs sense espantar aquests últims, que encara tenen el poder econòmic.

Les eleccions generals de principi de juny, les segones multirracials

de Sud-àfrica, han confirmat que el Congrés Nacional Africà (CNA) té la mateixa base social, encara que el govern no hagi complert moltes de les promeses de fa cinc anys. De fet, el CNA ha millorat els resultats del 1994: ha aconseguit 266 escons dels 400 del Parlament federal. Només li n'ha faltat un per obtenir la majoria de dos terços necessària per a reformar la constitució.

"La nostra és una victòria sense pal·liatius", va dir Mbeki quan va saber els resultats que imposaven el CNA tant al Parlament federal com a vuit de les nou assemblees provincials. Fins i tot havia derrotat el Nou Partit Nacional (NPN) al

Cap Oest, l'única província governada pels instauradors de l'*apartheid* el 1948. A Mpumalanga, la Província del Nord i la Província del Nord-oest, va obtenir més del 85% dels vots, i a Gauteng (el motor del país amb Johannesburg i Pretòria), el 67%. A Kwazulu, quasi va empatar amb el Partit de la Llibertat Inkatha, del dirigent zulu Mangosuthu Buthelezi. Inkatha va col·locar 34 diputats a l'assemblea provincial, el CNA, 32, i el Partit Democràtic, 7.

Eufòria del Partit Democràtic.

A la seu del Partit Democràtic (PD) estaven potser més eufòrics que no a la del CNA. I és que Tony Leon, havia fet que el seu partit es convertís en la principal força de l'oposició, gràcies al vot d'una bona part de la comunitat blanca que abans votava els *nats* (seguidors del Nou Partit Nacional). El PD va passar de 7 diputats a 38. "De ser un líder de l'oposició ha passat a ser el líder de l'oposició", comentava un diari de Johannesburg. Durant la campanya, Leon va denunciar la corrupció, va parlar de la delinqüència, principal preocupació dels ciutadans, i va advertir dels perills de la recessió econòmica. Amb llenguatge subtil, va fustigar la discriminació en favor dels negres, que considera causa de mediocritat i espanta els blancs, que pensen que no tenen futur al país.

Ara, l'alegria de Leon contrasta amb l'abatiment de Marthinus van Schalkwyk, el dirigent del Nou Partit Nacional. "Hem pagat el preu de la nostra política d'inclusió", es va justificar, referint-se als dos anys de participació del NNP en el govern de coalició, que es va acabar quan va aprovar-se la constitució: Frederik de Klerk va deixar la vice-presidència de la república i els *nats* van començar a fer d'oposició. "La campanya ha estat un desastre total", comentava un dirigent del partit. Hegemònic des del 1948 fins a les eleccions de 1994, el Nou Partit Nacional gairebé ha desaparegut. Ha perdut dos terços dels vots i ha passat de 82 escons a 28. La primera víctima de la derrota sembla que serà Van Schalkwyk, acusat d'haver estat

incapaç de preservar la base del partit, constituïda pels *afrikaners* i per una bona part dels mestissos. Les batalles per aconseguir el poder només han començat.

Pèrdua de vots d'Inkatha. Inkatha també ha perdut vots al seu feu, la província de Kwazulu, poblada majoritàriament per zulus. En l'àmbit estatal, té 34 diputats, 9 menys que no després de les eleccions del 1994. Aquests últims anys Buthelezi, abans agressiu contra el CNA, ha moderat el seu discurs i manté bones relacions amb Mbeki. Sembla que l'època dels xocs entre els partidaris d'Inkatha i dels seguidors de Mandela, que van causar milers de morts a principi dels 90, s'ha superat.

Entre els satisfets pels resultats també hi ha Bantu Holomisa i Rolf Meyer, creadors del Moviment de la Unitat Democràtica (UDM), un partit amb vocació intercomunitària. Si Holomisa procedeix del CNA, Meyer era ministre de l'últim govern blanc de De Klerk –i el seu principal assessor en les negociacions per a desmantellar l'*apartheid*. Són dos polítics ambiciosos, amb un passat ben diferent, que han aconseguit amb la seva aventura 14 escons.

L'extrema dreta i l'extrema esquerra tampoc no han resistit els cinc anys de transició democràtica. El Front de la Llibertat de Constand Viljoen, defensor de la segregació racial i de la formació d'un bantustan per als *afrikaners*, ha perdut sis escons i li'n queden tres, signe evident que els nostàlgics de l'*apartheid* cada vegada són menys. A l'altra banda ideològica, el Congrés Panafricanista, company i rival del CNA durant la dominació blanca, ha aconseguit tres diputats, dos menys que al 1994.

Acabades les celebracions, és l'hora de negociar a les províncies del Cap Oest i de Kwazulu, on no és gens clar qui governarà. A la primera, el Nou Partit Nacional, dirigit localment per Gerald Morkele, ha contactat amb el Partit Democràtic i el Congrés Nacional Africà per fer govern. Els *nats* consideraven que podrien reconquerir el poder en cinc anys, sem-

El pragmàtic Thabo Mbeki, contra l'agut Tony Leon

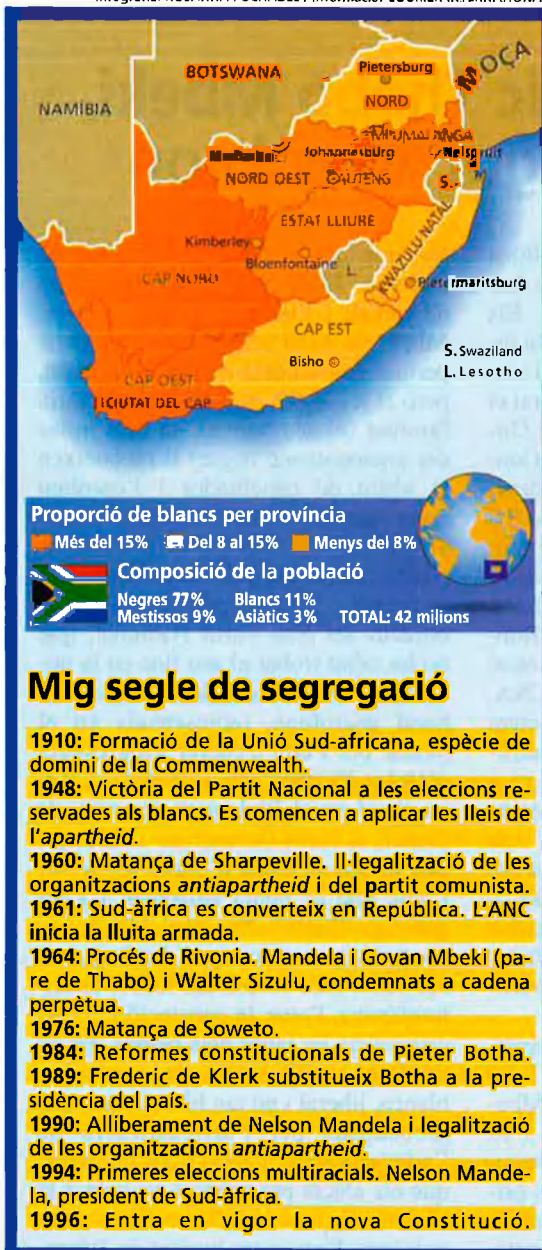
Retirat Nelson Mandela, la política sud-africana és cosa de dos, com han confirmat les eleccions de juny. Els dos, Thabo Mbeki i Tony Leon, són intel·ligents, grans estratèges, hàbils i sintonitzen amb el seu electorat malgrat el seu aspecte distant. Mbeki, fill de Govan Mbeki, un dels dirigents del Congrés Nacional Africà (CNA) condemnats a cadena perpètua al procés de Rivonia de 1962, va estudiar en una universitat anglesa abans de dedicar-se plenament al moviment *antiapartheid*. En l'exili, va treballar amb Oliver Tambo, el secretari general, va militar en el Partit Comunista, un aliat del CNA, i es va moure per mig món denunciant el règim de l'*apartheid*. Quan el president Frederik de Klerk va començar a desmantellar l'*apartheid*, a principis de 1990, Mbeki ja era considerat un dels membres amb més futur de la nova generació del CNA, que havia de substituir els envellits dirigents que havien passat mitja vida a presó, com Walter Sisulu, Govan Mbeki i el mateix Mandela.

En la cursa, només tenia un competidor, Cyril Ramaphosa, l'ambiciós i popular líder dels sindicats negres. Mbeki va guanyar la primera batalla i va ser designat per Mandela vice-president de la república després de les primeres eleccions multirracials, l'abril de 1994. Ramaphosa va ser elegit secretari general del CNA, encarregat de calmar els sectors més esquerrans, inquietos per la lentitud en les reformes i les concessions a la comunitat blanca. Des de la vice-presidència, Mbeki va anar assumint més poder. No era un secret per ningú que controlava la política exterior, oficialment en mans d'un gris Alfred Nzo, i els ministeris econòmics. El seu rival, Ramaphosa, va deixar el CNA, seduït per una proposta de l'empresa privada. Amb el camí lliure, Mbeki va formar-se una imatge pragmàtica, que ha renegat de tota la retòrica igualitària del comunisme. Els empresaris blancs, que van viure com una tragèdia la renúncia de Ramapho-

sa, amb qui s'entenen molt bé, ara l'adoren. Destaquen la seva capacitat de treball i l'honoradesa. Pels negres, Mbeki no és el substitut de Mandela, perquè de Mandela només n'hi ha un, però el respecten per la seva trajectòria familiar (el seu pare és un dels mites del nacionalisme negre) li reconeixen la virtut de conciliador i l'escolten quan teoritza sobre "el renaixement africà".

Tony Leon ha pujat com l'escuma amb esforç, habilitat política i la col·laboració del Nou Partit Nacional, que no ha sabut trobar el seu lloc en la nova Sud-àfrica. Hereu de la tradició liberal anglòfona, representada en el passat pel Partit Federal Progressista d'Helen Suzman que denunciava l'*apartheid* en el Parlament reservat als blancs, el Partit Democràtic s'ha forjat una marca de partit d'oposició, de ser l'únic que es podia enfrontar a l'hegemònic Congrés Nacional Africà. Leon, brillant orador i agut, ha furgat en els punts més febles del CNA: la delinqüència, l'atur, la corrupció i la discriminació en favor dels negres. És un missatge que captiva la comunitat blanca, liberal i no tan liberal, que està preocupada per l'africanització de l'administració, la recessió econòmica, que els afecta per primera vegada, i la violència, que assoleix uns nivells angoixants. Segons un institut de Johannesburg, cada dia moren 50 persones de forma violenta, una taxa que és sis vegades superior a la dels Estats Units.

Leon, irascible i ofensiu de vegades, segons reconeixen els seus admiradors, arriba al Parlament amb 31 diputats més, alguns d'ells procedents del Partit Conservador, una escissió que va dividir per la dreta el Partit Nacional als anys 80. Per tant, en Leon hi conflueix tant la influència liberal, de respecte a les llibertats, com la dels conservadors de Piet Retief, que no s'atreveixen a dir que senten nostàlgia per l'*apartheid* però que no en perdonen ni una als negres del Congrés Nacional Africà. A. C.

pre que adoptessin una política diferenciada del partit majoritari, el CNA, i del Partit Democràtic. A la segona, la lluna de mel entre Buthelezi i Mbeki augura un govern de coalició entre dues formacions fins fa poc enfrontades. Encara que el Partit Democràtic, amb 7 diputats, podria fer que governés l'un o l'altre, no sembla previsible un govern excoent que deixés una d'aquestes dues formacions a fora.

La reconstrucció econòmica.

En l'àmbit estatal, el CNA governarà sense concessions de partit. El Govern d'Unitat Nacional és una cosa del passat, que va morir fa tres anys, amb la retirada de De Klerk i els ministres del Partit Nacional d'aleshores. Mbeki, investit president aquesta setmana, podria donar algun ministeri a Inkatha, però reservarà les carteres més importants als homes de la seva confiança. El president presenta una imatge de continuïtat, com si res no hagués canviat a Sud-àfrica, cosa certa perquè ja fa dos anys que qui manava era ell: Mandela solament es dedicava a rebre homenajes, a intervenir en els litigis que sol·licitaven la seva mediació, i a ser venerat com un vell savi africà.

Havent demostrat el seu caràcter pragmàtic durant aquests anys, els empresaris semblen satisfets de l'elecció de Mbeki. "El CNA ha mogut l'economia per la via de la reconstrucció", ha declarat Dennis Dykes, un economista del grup bancari Nedcor. Els elogis del món financer són quasi desmesurats, si

tenim en compte que el creixement ha estat negatiu aquest últim semestre, i que la taxa d'interès arriba al 19%, l'atur passa del 35%, la inflació no s'ha controlat, el dèficit fiscal augmenta i la mineria viu una crisi sense precedents per la caiguda del preu de l'or.

La recepta de l'equip econòmic del CNA, que és també la dels grans consorcis financers, es basa en la disciplina fiscal, la lluita contra la inflació, la liberalització i la modernització de les infraestructures. Una política econòmica que pot crear malestar entre bona part dels electors del CNA, sobretot els habitants dels miserables suburbis negres, que encara no han vist cap millora de nivell de vida i que són víctimes de la violència i la manca de feina. Es calcula que aquests darrers cinc anys s'han perdut més de 500.000 llocs de treball. Mbeki ha promès continuar les obres socials previstes pel Pla de Reconstrucció i Desenvolupament del 1995, ara substituït pel Pla de Creixement, Ocupació i Redistribució (GEAR). Aquests cinc anys, el govern ha edificat 600.000 cases del milió de promeses, ha construït una bona xarxa sanitària gratuïta, ha fet escoles a tots els racons del país i ha portat la llum a centenars de milers de cases. El GEAR, que afecta el sanejament econòmic, ha estat ben acceptat pels empresaris i fins i tot pels inversors estrangers que encara dubten d'invertir, o no, a la Sud-àfrica de Mbeki.

Antoni Castel

'Realpolitik' a la manera sud-africana

La política exterior, que en Mandela es movia entre el pragmatisme i la solidaritat, podria deixar pas a la *realpolitik*, a seques. Per prestigi internacional, Mandela havia mediat, sense que se li demanés, en nombrosos conflictes, des del Congo a Algèria passant per Timor est, i havia aconseguit que Sud-àfrica deixés de ser un dels estats pàries de la terra, una categoria guanyada a pols pels dirigents de la segregació racial. Amic dels amics, Mandela va reconèixer públicament els qui l'havien ajudat durant el període de l'apartheid, es diguessin Fidel Castro, Muammar al-Gaddafi o Iàsser Arafat, i encara que el gest molestés els Estats Units, Europa o qui fos.

Mbeki té clar el paper de Sud-àfrica com a motor del sud del continent. Les xifres no permeten cap discussió: Sud-àfrica és el país més poblat de la regió (40 milions), el més extens, el que té millors infraestructures, els millors quadres i tècnics i el més ric, perquè produeix més que la resta de països junts.

La supremacia econòmica, segons Mbeki, també ha de ser política, sense discussió. Per aquest motiu, Sud-àfrica va enviar soldats a Lesotho al setembre de 1998, una intervenció molt criticada per alguns sectors sud-africans, que creuen que Mbeki continua la política de seguretat practicada pel govern de la minoria blanca. **A. C.**